

УДК 802.0+801.511.2

ББК 81.432.1-51

ФОКУСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

ЛЕВИЦЬКИЙ А. Е.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Значущі мовні одиниці у процесі їх функціонування в дискурсі виявляють комунікативну спрямованість мовця й використовуються, як правило, з метою представити інтенційну сторону дискурсу. Якщо мовець бажає емоційно підсилити висловлення або якусь з його частин, він може використати стратегію фокусування. Остання розглядається як стратегія винесення на передній план певної інформації, надаючи їй емоційного забарвлення, що дозволяє мовцеві сформувати прагматичне ядро дискурсу. Доволі часто таке завдання виконують слова та фрази, що з'являються в результаті функціональної переорієнтації з метою стисло та по суті передати інформацію в дискурсі.

Ключові слова: фокусування, дискурсивні стратегії, прагматика, функціональна переорієнтація.

Meaningful language units while functioning in discourse reveal communicative aims of the speaker. Thus they are basically used for representing the intentional side of discourse. If the speaker / writer wants to add a strong emotional impact to either a whole utterance or to one of its parts, the strategy of focusing may be applied. Focusing as a strategy of foregrounding specific information by means of giving it emotional colouring helps the speaker to shape the pragmatic core of discourse. Very often words and phrases attributed for gaining this task appear due to functional re-orientation for satisfying the demands of brief and adequate transmitting information in discourse.

Key words: focusing, discourse strategy, pragmatics, functional re-orientation.

Прагмалінгвістика вивчає процес комунікації у межах загальної теорії діяльності людини [2; 10; 12; 25]. Поєднувальним принципом при цьому слугує правильне використання мови в дискурсі [6; 10; 14; 21]. Для мовця у цьому аспекті важливими є ціль та намір комунікації, мовні стратегії та способи дискурсивної поведінки, ставлення до повідомлення, референція мовця та прагматичні пресупозиції [15; 18]. Прагмалінгвістика пов'язана з інтерпретацією вербалізованого повідомлення та формуванням адекватної комунікативної відповіді [17; 21; 25].

Форми дискурсу залежать від ситуаційних ролей партиципantів [6; 9; 11]. Важливим у процесі комунікації є вплив ситуації на суб'єкт і форми міжособистісних відносин.

Актуальність статті впливає зі спрямованості студій у царині прагмалінгвістики на розгляд використання певних мовних одиниць для реалізації певних дискурсивних стратегій.

Її метою є виокремлення одиниць сучасної англійської мови, здатних реалізувати стратегію фокусування в межах різних дискурсивних утворень.

Матеріал статті склали англомовні художні твори та газетні матеріали другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

Прагматична поінформованість у дискурсі.

У процесі обміну інформацією важливо враховувати такі соціальні фактори, як статус співрозмовників, стать, вік та сфера їх діяльності [10; 14; 15]. Прагмалінгвістика спрямована на визначення моделей та умов використання мовних одиниць, а також їх комбінацій, що залежать від ситуації дискурсу, стосуються ролей партиципantів та окремого суб'єкта комунікації [8; 16].

Саме прагматичні фактори опосередковано впливають на вибір звуків, граматичних конструкцій та вокабуляру. Прагматичні помилки не порушують законів фонології, лексичної чи синтаксичної семантики, проте вони здатні мінімізувати успіх комунікації, змінити суть переданої інформації та неадекватно передати суб'єктивну або оцінну інформацію та наміри мовця.

Неправильне використання може стати причиною головних розбіжностей між граматичними та прагматичними структурами. Розглянемо висловлення, що можуть бути неправильно сприйняті в мовленні з причини неналежного використання невербального фону: *You make a better door than a window = Don't stand in my light!, See any green? = I am no simpleton, Who's milking this cow? = Mind your own business, Catch me doing it! = I won't do it!, That won't wash! = My answer is negative!, Now we shan't be long! = It's all right!, Thank you and good night! = What a silly suggestion!, I didn't come up in the last bucket = I'm no fool.*

Наведені вище приклади є доказом того, яку відповідальність бере на себе мовець / слухач, здійснюючи обмін інформацією. Також варто взяти до уваги етнічні, культурні, гендерні особливості співрозмовника, його вікові особливості, мовні преференції та життєвий досвід. Окрім того, вибір певної стратегії дискурсу може стати причиною комунікативних невдач: неадекватна передача інформації залежить від преференційного повідомлення (змісту пропозиції) та повідомлення (ставлення мовця до слухача) [12, р. 533]. Останнє залежить від прагматичного, текстуального та модального значень, оскільки вони певним чином корелюють з комунікативною ситуацією [23, р. 243].

Референційні значення можуть функціонувати безвідносно до вираженої інформації, проте найчастіше вони взаємодіють між собою. Виражена інформація може містити одну або декілька референційних особливостей залежно від часу, місця й учасників ситуації. У мовних засобах вираження цих значень виявляється потужна тенденція до різноманіття, пристосованості до навколишнього середовища залежно від комунікативної цілі повідомлення та відповідності принципам та стратегіям їх форм – функціональній кореляції [22, р. 50]. Таким чином, стратегічне функціонування мовних одиниць у контексті дозволяє виявити прагматичну перспективу висловлення, його інтенсивність та динаміку.

У рамках діяльнісного підходу, спрямованого на особистість, аналіз мовних даних виокремлюється як норма комунікації. Її існування дозволяє об'єднати системний, структурний та функціональний аспекти, що сприймається як логічне продовження поглядів Празького лінгвістичного гуртка [4] на мовну норму як комунікативний феномен, тобто як невід'ємну частину функціонування мови. Найсуворішою є норма, що регулює вживання мовних засобів. Вона не стосується окремої комунікативної ситуації, а радше є джерелом загальної природи, що вказує індивідові на те, як поводитися в будь-якій ситуації людської взаємодії та успішно здійснювати процес спілкування. Наявні моделі стратегій дискурсу дозволяють розкрити та вказати на інтенції мовця. Зміна стану співрозмовника та комунікативних умов, поза сумнівом, призводить до зміни прагматичного змісту [15]. Його динаміка передбачає дискурсивну діяльність, а також індивідуальні та персональні якості людей, що є її учасниками. Взаємодія зазначених індикаторів у певній ситуації спричиняє поступову заміну одного прагматичного контексту на інший з подальшою можливою зміною комунікативних ролей та соціальних контекстів.

Прагматичні функції мовних одиниць.

При розгляді специфіки прагматичних функцій, що виконують мовні одиниці, варто виокремити такі групи:

– констатуюча – здійснюється за допомогою одиниць, що не акцентують на прагматичному аспекті дискурсу та не містять глибокої імплікації. Їх конотативне значення залишається неважливим, а прагматична зарядженість таких одиниць дорівнює “нулю”;

– акцентуюча – виконується одиницями, що висвітлюють прагматичний фон або прагматичний аспект значення як зі знаком “+”, так і зі знаком “-”, незалежно від того, чи містяться такі значення в тезаурусі;

– кваліфікуюча – здійснюється з залученням одиниць, що відповідно до ступеня їх уживаності мають значення оцінки якості, стану або дії. Ця прагматична роль передбачає інтенсифікацію або зняття категоричного тону;

– реагуюча – виконується із залученням мовних одиниць, що містять у собі реакцію на попередні зауваження мовця. Вони включають прагматичні ідіоми, що проявляють свою інтенцію винятково в межах дискурсу.

Мовні одиниці, що несуть у собі певну інтенцію, спрямовані на надання переконливості дискурсу та інтенсифікацію перлокутивного ефекту слухача/читача, тобто зміну їх емоцій. Усі функції, за винятком констатуючої, є унікальним компонентом для більш ефективного впливу на адресата. Окрім того, така класифікація, а також можливість набути мовними одиницями нової прагматичної функції залежить від певної комунікативної ситуації.

Варто також зазначити, що функціональні особливості мовних одиниць, що використовуються у висловленні, можуть самостійно зазнавати певних змін. Наприклад, вони доволі часто втрачають або набувають певного прагматичного забарвлення, або, можливо, змінюють його (від “+” до “-”, і навпаки): *It smells awfully* > *I am awfully glad*; *She is crazy* > *She is crazy about opera*; *He likes nuts!* > *They say, he is nuts* тощо.

Зміна прагматичних функцій у дискурсі.

Передача прагматичних функцій відбувається разом зі зсувом у семантиці відповідних мовних одиниць. Таким чином, відбувається їх функціональна переорієнтація.

Загалом, говорячи про функціональну орієнтацію будь-якої мовної одиниці, мають на увазі її прототипову функцію, що зберігається в різноманітних контекстах [3]. Функціональна орієнтація виражається в різних контекстах, які мають тенденцію перетворитися на орієнтаційні індикатори лексичних та граматичних властивостей. Таким чином, можна вважати, що нормативні словники несуть у собі інформацію про звичайні, тобто прототипові функції мовних одиниць, а також про їх імплементацію у дискурсі.

Проте, варто відзначити, що трансформації, які ґрунтуються на функціональній переорієнтації, є найбільш прийнятними в сучасній англійській мові з її схильністю до аналітизму. Ці проблеми з’являються тоді, коли мовна одиниця виконує непрототипову функцію. У цих випадках застосовують функціональні потенції, які варіюються завдяки особливостям мовної системи сучасної англійської мови. Загалом, окреслені вище проблеми стосуються мовних одиниць, важливих для розкриття головної ідеї висловлення.

Оскільки в жодній класифікації неможливо провести чіткі межі, найбільш прийнятним вбачається охарактеризувати кожен мовну одиницю з огляду на її функції. Традиційно визначають три головні аспекти функціонування мовних одиниць: семантичний, синтаксичний та прагматичний [див.: 7]. Аналіз репрезентації мовної системи в дискурсі повинен фокусуватися на розкритті існуючих головних ознак цих одиниць і, в першу чергу, функціональних характеристик. Ми не класифікуємо одиниці суб’єктивно, а радше розкриваємо їх якості та взаємодію при декодуванні ставлення мовця до слухача / читача або при висвітленні суті повідомлення.

Функція акцентуації у дискурсі проявляється завдяки значній кількості слів (*pigs, bill (for the police); John (for lavatory); bread, brass (for money); nick (for prison); snow (for heroin)*); окремі слова можуть також виконувати функцію реагування (*boy > boy!; fiddlesticks > Fiddlesticks!; my foot > My foot!*) та кваліфікування (*It’s good* > *It’s a good deal better*). Існують випадки мультифункціонального охоплення всього діапазону прагматичних функцій, що виконуються мовними одиницями, наприклад: *He is now in hell* (констатування) > *Where’s the hell you are?* (акцентування) > *Hell!* (реагування) > *a hell of a lot, as hell* (кваліфікація).

Такі зміщення виявляються у процесі комунікації, який є невід'ємною частиною реалізації потенцій одиниць мовної системи. У процесі спілкування людина вибирає мовні дані з метою здійснити регулювання дискурсивного утворення, у такий спосіб підтверджуючи його обов'язковий характер та збільшуючи цінність дискурсивної діяльності. Введення елементів мовної картини світу в дискурс дозволяє мовцю / читачу надати ситуації суб'єктивного характеру під час передачі інформації. Комунікація забезпечує мову даними, збагачуючи її за допомогою функціональної переорієнтації прагматичних аспектів мовних одиниць. Різниця полягає у тому, що в мовній системі вони зберігаються в латентному стані, проте активуються у процесі комунікації.

З прагматичної точки зору, інтенсифікація окремих компонентів дискурсу, або їх фокусування, здійснюється з опорою на суб'єктивну оцінку та емотивну модальність. Це надає важливості суб'єктивному компонентові спілкування та дозволяє мовцю адекватно висловлювати почуття та власне ставлення; таким чином, слухач / читач отримує вербалізовану інформацію, що містить суб'єктивний та емоційний відтінок. Іноді ступінь суб'єктивності переданої інформації може бути настільки значним, що вона може бути неправильно проінтерпретована [20].

Комунікативний статус прагматичних даних виражається за допомогою людських емоцій або перетворюється на фонові знання. Звернення до комунікативного статусу прагматичного компонента пояснює загальну функціональну особливість мовних одиниць із прагматичним забарвленням [5]. Отже, мовні одиниці у процесі функціонування розкривають, поряд з конотативним, асоціативним та лексичним, також прагматичний фон. Окрім того, значна кількість часток, деяких морфологічних та лексичних елементів та синтаксичних структур отримують певну прагматичну орієнтацію (фокусування), тобто набувають сильного емоційного та оцінного заряду.

Прагматичний ефект стратегії фокусування.

Фокусування мовної одиниці в дискурсі зумовлено значною кількістю причин: збігом або схожістю об'єктів, якостей, умов, властивостей, їх контрастом, асоціативними відношеннями, збігом / контрастом фонових знань тощо. Тому цей процес можна охарактеризувати як відношення аргументів, що ґрунтуються на реальному сприйнятті, знаннях, бажанні, інтересах та ін. [11; 12]. Ці аргументи та їх імплементація набувають значення на основі цілої низки сприйнятих / уявних фактів. Такий підхід дозволяє розглянути прагматичний фокус у межах переданої інформації, щоб забезпечити успішне й ефективне спілкування, а також взаємодію учасників у дискурсі. Прагматичний фокус включає низку фактів і суджень, релевантних для комунікативного контексту.

У процесі обміну інформацією людина добирає відповідне прагматичне забарвлення з метою знайти засоби для впливу на співрозмовника. Вони, у свою чергу, формують суть прагматичного фокусу та надають забарвлення мовним одиницям. Ці засоби тісно пов'язані між собою та фіксуються в дискурсі одночасно. Таке розрізнення є ситуаційно зв'язаним, оскільки воно з'являється лише у випадку, коли дискурс розглядають з іншої точки зору.

Прагматичне забарвлення базових лексичних одиниць дорівнює нулю [1, р. 7]. Якщо вони є засобом передачі інформативного (когнітивного) змісту, то можуть набути нової прагматичної функції у дискурсі. Прагматичний фокус висловлення, як правило, включає нестандартні, в основному, функціонально переорієнтовані мовні одиниці: ... *the quiet streets of mostly undistinguished houses seemed humdrum enough* (J. Symons); *He had to listen while Andre's wife told him she was piss-poor ...* (E. Leonard); "... *all those fox-hunting forebears – and the old Generals, the shoot-'em-down type /.../*" (A. Christie). Їх прагматичне забарвлення є цілком природним, адже прагматичний заряд, зазвичай, корелює з оцінною або емоційною конотацією. У медійному дискурсі такі новотвори несуть прагматичне значення з метою привернути увагу читача. Вони широко використовуються в ЗМІ, здебільшого в заголовках, оскільки слугують підказкою для сприйняття тексту: "*Tearaway Tarango's cleaning up his act*" ("The Express"), "*A year of golden*

shares and copper-bottomed scandals” (“The Times”), “*Pit-pot girls get B52s in their*” (“The Daily Telegraph”), “*Shadow Cabinet hokey-cokey: right leg in, left leg out*” (“Independent on Sunday”), “*Dover yields fishy history*” (“The Guardian”).

У таких випадках прагматика новотворів тісно пов’язана з їх еволюцією. Концептуалізуючи окремі значення в новій мовній формі, мовець прагне в той же час надати їм позитивної або негативної конотації: *go-go (exciting)*, *gross-out (disgusting)*, *to drop a bomb (to fart)*, *coco (a black person)*, *crumb (a contemptible person)*, *george (excellent)*, *oomph (sex appeal)*, *done (a prostitute)*.

Лінгвокреативність і стратегія фокусування.

Використання нового слова передбачає наявність у нього нових прагматичних компонентів. Широке використання нового слова може спричинити зміни в дистрибуції прагматичних компонентів у межах різних аспектів його значення, а також специфіки значень. Компоненти, що кодують такі типи модальності, як здивування та непередбачуваність, стають менш значущими, оскільки з’являються нові компоненти, що утворюють інші типи модальності. Вони відбивають такі характеристики комунікативної ситуації, в якій нове слово вживається найчастіше. При словотворенні існує залежність прагматичних компонентів від первісного контексту. Згодом, коли слово стає частиною нормативного вокабуляру, воно отримує більше контекстів, в яких його використовують.

Той, хто створив нове слово, прагне до індивідуальності та оригінальності, фокусує увагу слухача / читача на вираженій ідеї. Після цього слово проходить декілька стадій соціалізації у суспільстві та може бути прийнятим до лексичної системи. Процес конвенціоналізації передбачає участь представників окремих соціо професійних та інших груп, що впливає на прийняття або відхилення неологізму лексичною системою мови [1]. Слово має бути прийнятим посередниками, які розповсюдять його у суспільстві. Як правило, існують лідери референційних груп, а також ті, хто працює у ЗМІ. Слово з’являється в усному мовленні та в періодичних виданнях. Друга стадія передбачає прийняття слова значною кількістю мовців. Тоді воно стає елементом лексичної системи мови разом з одночасною практикою його використання, тобто входження до комунікативної, прагматичної та дискурсивної компетенції носіїв мови.

На цій стадії прагматика зумовлює правила адекватного використання нової лексичної одиниці та розкриває її типові застосування, а також умови, що обмежують вживання слова, тобто ті умови, що породжують “прагматичні аномалії”.

Цей процес здебільшого залежить від прагматичних релевантних характеристик сприйняття членами суспільства новотворів, таких, як вік, гендер, статус, національна приналежність та освіта. Як правило, інновації сприймаються набагато швидше молоддю з певним рівнем освіти, яка активно бере участь у соціальній взаємодії та має доступ до ЗМІ.

Лінгвокреативність виявляється у процесі поступової переорієнтації мовних одиниць з різним рівнем імплементації значення. Наприклад, незвичний характер функціональної переорієнтації (досі не відбитий у словниках) чітко простежується у наступних прикладах, у яких фокусується певна інформація: [...] *she would have said it to God – this the notall, since at least there was breathing left* (W. Faulkner); “*Do you know, the before and after”* (M. Puzo); [...] *he allowed himself to stop the car on the top of the downs in order to think* (W. Collier).

Культурна специфіка фокусування.

Існує сильна прагматична зарядженість функціонально переорієнтованих мовних одиниць, семантика яких включає фонові знання як один з типів значення. Фонові знання носіїв мови, зазвичай, асоціюють з мовними одиницями, що є своєрідним депозитарієм національного досвіду [19, р. 24]. Вони допомагають передати досвід від покоління до покоління. Фонові знання мають культурне коріння та включають різні аспекти етнічної психології, культурології, історії нації та мови, зокрема прагмалінгвістики, що прямо корелює з поняттям пресупозиції. Як і пресупозиція, фонові знання визначають діяльність, пов’язану зі збереженням мовних

зусиль. Пресупозиція включає величезний обсяг екстралінгвістичних знань, що ґрунтуються на культурних надбаннях цілої нації. У цьому сенсі фонові знання сприяють процесу комунікації, слугуючи основою для адекватного порозуміння між людьми.

Національна та культурна своєрідність є доволі виразною стратегією фокусування, яку застосовують мовці: *Boy!* (англ.) = *о це так!* (укр.) = *вот это да* (рос.); *rabbit!* (англ.) = *дзуськи!* (укр.) = *дудки!* (рос.); *go fly a kite!* (англ.) = *іди геть!* (укр.) = *пошел вон!* (рос.).

Конотативний вокабуляр за своїм етнокультурним забарвленням належить до фонові лексики (напр.: *advance man, advance party, apple-pie, ASP, Aunt Jemima, beetle-crusher, blah, box-bed, brain-drain, brown drain, Charlie, fancy Dan, Feebie, high-muck-a-muck, jasper*). Варто відзначити, що конотативні реалії слів мають особливий національний та культурний колорит завдяки специфічним асоціаціям, що притаманні носіям мови: *between the devil and the deep sea* (англ.) = *між молотом і наковаленьї* (рос.); *Can the leopard change his spots?* (англ.) = *Горбатого могила исправит* (рос.).

Висновки.

Фокусування як стратегія висунування на перший план специфічної інформації, надаючи їй емоційного забарвлення, дозволяє мовцю сформувати прагматичне ядро дискурсу. Мовець звертається до цієї стратегії з метою досягти бажаного впливу при передачі інформації. За допомогою цього фактора можна вплинути на співрозмовників, передбачити їх реакцію на певні емоційні стимули. Використання функціонально-переорієнтованої лексики сприяє досягненню цієї мети шляхом фокусування інформації у найкоротший і адекватний спосіб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Заботкина В. И. Семантика и прагматика нового слова : [монография] / Вера Ивановна Заботкина. – М. : Изд-во МГЛУ, 1991. – 126 с.
2. Иванова И. П. Теоретическая грамматика современного английского языка : [учебник] / И. П. Иванова, В. В. Бурлакова, Г. Г. Почепцов. – М. : Высшая школа, 1981. – 285 с.
3. Левицкий А. Э. Функциональная переориентация номинативных единиц современного английского языка : [монография] / А. Э. Левицкий. – Житомир : Редакционно-издательский отдел ЖГПУ, 2001. – 168 с.
4. Пражский лингвистический кружок / [под ред. В. А. Звегинцева]. – М. : Прогресс, 1967. – 559 с.
5. Brazil D. Grammar of Speech / David Brazil. – Oxford : Oxford University Press, 1995. – 264 p.
6. Brown G. Discourse Analysis / G. Brown, G. Yule. – N. Y. : Cambridge University Press, 1996. – 288 p.
7. Capone A. On Grice's Circle (a theory internal problem in linguistic theories of the Gricean type) / A. Capone // Journal of Pragmatics. – 2006. – No. 38. – P. 645–669.
8. Chafe W. Comments on Jackendoff, Nuyts, and Allwood / W. Chafe. // Pragmatics and Cognition. – 1996. – No. 4. – P. 181–196.
9. Chafe W. Aspects of Discourse Analysis / W. Chafe // Brno Studies in English. – 2008. – No. 34. – P. 23–37.
10. Cook G. Discourse / Guy Cook. – Oxford : Oxford University Press, 1990. – 168 p.
11. Dijk T. A. van Dialogue & Cognition / T. A. van Dijk // Cognitive Constraints on Communication. Representations & Processes. – Dordrecht : D. Reidel Publ., 1985. – Vol. 18. – P. 1–17.
12. Dijk T. A. van Discourse Semantics & Ideology / T. A. van Dijk // Discourse & Society. – Dordrecht : D. Reidel Publ., 1995. – Vol. 6. – No. 2. – P. 243–290.
13. DuFon M. Referential and Relational Meaning in Interpreted Discourse / M. DuFon // Journal of Pragmatics. – 1993. – Vol. 20. – No. 6. – P. 533–558.

14. Ellis D. G. Fixing Communicative Meaning : A Coherentist Theory / D. G. Ellis // *Communication Research*. – Beverly Hills, California : Sage Publications, 1995. – Vol. 22. – No. 5. – P. 515–544.
15. Givyn T. Mind, Code and Context : Essays in Pragmatics / Thomas Givyn. – Hillsdale : Lawrence Erlbaum Associates Publ., 1989. – 484 p.
16. Jackendoff R. S. Patterns in the Mind. Language and Human Nature / Ray S. Jackendoff. – N. Y. : Basic Books, 1994. – 246 p.
17. Kasher A. Pragmatics and the Modularity of the Mind / A. Kasher // *Pragmatics. A Reader*. – Oxford : Oxford University Press, 1991. – P. 567–582.
18. Schiffrin D. The Textual & Contextual Basis of Discourse / D. Schiffrin // *Semiotica*. – Berlin : Walter de Gruyter & Co., 1994. – Vol. 102. – No. 1, 2. – P. 101–124.
19. Sperber D. Reply to Rajagopalan / D. Sperber, D. Wilson // *Intercultural Pragmatics*. – 2005. – Vol. 2. – No. 1. – P. 99–103.
20. Sullivan P. M. Problems for a Construction of Meaning and Intention / P. M. Sullivan // *Mind*. – 1994. – No. 103. – P. 147–168.
21. Thomas J. Meaning in Interaction : An Introduction to Pragmatics / Jenny Thomas. – L. : Longman, 1996. – 224 p.
22. Verschueren J. Linguistic Pragmatics and Semiotics / J. Verschueren // *Semiotica*. – 1995. – Vol. 104. – No. 1, 2. – P. 45–65.
23. Waugh L. R. Tense – Aspect and Hierarchy of Meanings : Pragmatics, Textual, Modal, Discourse, Expressive, Referential / Linda R. Waugh // *New Vistas in Grammar : Invariance and Variation*. – Amsterdam : John Benjamins Publishing Co., 1991. – P. 241–259.
24. Wierzbicka A. Semantics, Culture and Cognition. Universal Human Concepts in Culture-Specific Configurations / Anna Wierzbicka. – Oxford : Oxford University Press, 1992. – 487 p.
25. Yule G. Pragmatics / George Yule. – Oxford : Oxford University Press, 1996. – 138 p.

Дата надходження до редакції 11.11.13